

Raport z konsultacji społecznych dotyczących projektu Gminnego Programu Opieki Nad Zabytkami Miasta Łodzi na lata 2023-2026.

1. Opis przebiegu i form konsultacji

Konsultacje społeczne dotyczące projektu Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Łodzi na lata 2023-2026, odbyły się w dniach od 23 października do 6 listopada 2023 r. Zostały zorganizowane zgodnie z Zarządzeniem Prezydenta Miasta Łodzi Nr 2261/2023 z dnia 16 października 2023 r. w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych dotyczących projektu Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Łodzi na lata 2023-2026. Ogłoszenie o konsultacjach zostało zamieszczone w Biuletynie Informacji Publicznej pod adresem internetowym <http://bip.uml.lodz.pl/>, na stronie internetowej Urzędu Miasta Łodzi www.uml.lodz.pl i na tablicach ogłoszeń Urzędu Miasta Łodzi oraz zostało rozesłane do jednostek pomocniczych Miasta Łodzi – rad osiedli, przewodników miejskich, społecznych opiekunów zabytków, przedstawicieli uczelni wyższych o profilach związanych ze sztuką, architekturą i budownictwem.

W materiale informacyjnym wskazany został zakres negocjowalnej konsultacji, który dotyczył założeń Programu.

Konsultacje z mieszkańcami miasta Łodzi obejmowały:

- 1.** spotkanie konsultacyjne z mieszkańcami, które odbyło się w dniu 24 października 2023 r. w godzinach 17:10 – 19:30;
- 2.** spacer diagnostyczny z mieszkańcami, który odbył się w dniu 30 października 2023 r. w godzinach 16:30 – 18:50;
- 3.** zebranie uwag lub propozycji z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego.

Ad. 1 W spotkaniu konsultacyjnym wzięło udział 21 osób. Założenia Programu zostały omówione i zaprezentowane uczestnikom w formie prezentacji multimedialnej. W trakcie spotkania uczestnicy zgłaszali opinie, uwagi i propozycje, które odnotowano w protokole. Łącznie odnotowano 23 uwagi, których zestawienie wraz z komentarzem zaprezentowano w tabeli.

Ad. 2 Spacer diagnostyczny odbył się przy udziale przewodnika miejskiego. Wzięło w nim udział około 20 osób. Celem spaceru było zobrazowanie założeń Programu przy jednoczesnym omówieniu historycznego kontekstu poszczególnych obiektów przy których w ostatnim czasie kompleksowe prace remontowo konserwatorskie prowadziło Miasto Łódź a także prywatni inwestorzy. Omówiono także zmiany zachodzące w przestrzeni miejskiej na przykładzie kompleksowych remontów przestrzeni publicznych min. ul. 6 Sierpnia – będąca pierwszym w Polsce woonerfem, ul. Moniuszki, oraz efekty rewitalizacji i działań inwestycyjnych na obszarze Nowego Centrum Łodzi EC1.

W trakcie spaceru nie zgłoszono żadnych uwag.

Ad. 3 Biuro Architekta Miasta otrzymało łącznie 4 formularze konsultacyjne, dostarczone drogą mailową do Biura w trakcie trwania konsultacji społecznych.

Formularz konsultacyjny obejmował 3 punkty:

- opinię w zakresie ogólnej oceny założeń Programu określoną w zakresie: „zdecydowanie pozytywna, pozytywna, negatywna, zdecydowanie negatywna, trudno powiedzieć” – zestawienie ww. ocen przedstawiono poniżej w tabeli.
- Opinię uwzględniającą modyfikację Programu poprzez zmianę, usunięcie lub dodanie propozycji z możliwością uzasadnienia
- Możliwość wniesienia dodatkowych uwag do programu

2. Sposób rozpatrzenia uwag:

Wszystkie wniesione uwagi zostały poddane szczegółowej merytorycznej analizie. Dokonano również ich klasyfikacji z zastosowaniem poniższego klucza:

- Uwaga o charakterze opinii – nie ma charakteru wniosku, nie wnosi propozycji zmian do Projektu
- Uwaga uwzględniona - treść wpisuje się w założenia i zadania planowane do realizacji w konsultowanym Projekcie lub uwaga, której dodanie jest uzasadnione dla lepszej realizacji efektów Programu.
- Uwaga uwzględniona częściowo - wpisująca się częściowo w założenia Programu, a częściowo uznana za bezzasadną lub niemożliwą do realizacji.
- Uwaga nieuwzględniona – uwaga uznana za bezzasadną lub niemożliwą do realizacji.
- Uwaga wymagająca dalszych analiz - decyzje w zakresie zgłoszonych uwag zostaną podjęte na dalszym etapie prac, po przeprowadzeniu dodatkowych analiz

Poniżej przedstawione zostało zestawienie ocen uczestników konsultacji dla projektu Programu i jego założeń oraz zestawienia propozycji

3. Zestawienie ocen dla konsultowanego Programu i jego założeń na formularzach konsultacyjnych

Tabela 1:

ZESTAWIENIE OCEN UCZESTNIKÓW KONSULTACJI DLA PROJEKTU PROGRAMU I JEGO ZAŁOŻEŃ:
<p>1. Jaka jest Pana/Pani opinia na temat projektu Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Łodzi na lata 2023-2026 – w zakresie założeń?</p> <ul style="list-style-type: none">
- zdecydowanie pozytywna - 25% (1 odpowiedź),
- pozytywna - 50% (2 odpowiedzi),
- negatywna - 25% (1 odpowiedź),
- zdecydowanie negatywna - 0% (0 odpowiedzi),
- trudno powiedzieć - 0% (0 odpowiedzi).
<p>2. Czy Pani/Pan chciałaby/chciałby zmodyfikować projekt Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2023-2026 – w zakresie założeń poprzez zmianę, usunięcie lub dodanie propozycji.</p> <ul style="list-style-type: none">
- tak - 100% (4 odpowiedzi),
- nie - 0% (0 odpowiedzi),
- trudno powiedzieć - 0% (0 odpowiedzi).

4. Zestawienie uwag, opinii i propozycji zgłoszonych na formularzach konsultacyjnych oraz zgłoszonych do protokołu w trakcie spotkania z mieszkańcami

Tabela 2:

ZESTAWIENIE UWAG, PROPOZYCJI I OPINII ZGŁOSZONYCH NA FORMULARZACH		
lp.	TREŚĆ	Stanowisko
1	<p>„Włączenie osiedla kolejowego przy ul. Dyspozytorskiej do rejestru Gminnej ewidencji zabytków Miasta Łodzi w celu wzięcia pod uwagę przedmiotowego osiedla przy rewitalizacji oraz opiece nad zabytkami przez Miasto Łódź.”</p> <p>Uzasadnienie osoby zgłaszającej: <i>„Obszar budynków przy ulicy Dyspozytorskiej posiada już przeszło 80-letnią historię. To stare osiedle to nie tylko obiekty ale przede wszystkim tożsamość miejsca i jego mieszkańców. Tak jak osiedle na Stokach powinno być włączone w Projekt.”</i></p>	Uwaga wymagająca dalszych analiz
<p>KOMENTARZ: Objęcie danego obszaru gminną ewidencją zabytków nie jest równoznaczne z możliwością prowadzenia działań rewitalizacyjnych na tym obszarze.</p> <p>Obecnie działania rewitalizacyjne prowadzone są w obrębie Specjalnej Strefy Rewitalizacji, której granice pokrywają się z obszarem rewitalizacji wyznaczonym uchwałą XXV/589/16 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 10 lutego 2016.</p> <p>W chwili obecnej nie ma możliwości prawnych i finansowych na prowadzenie działań rewitalizacyjnych poza granicami Strefy.</p> <p>Ewentualne włączenie osiedla do gminnej ewidencji zabytków zostanie poddane analizie przy kolejnej aktualizacji Gminnej Ewidencji Zabytków, której prowadzenie jest zadaniem własnym Gminy i jednocześnie stanowi założenie realizowane w ramach Programu.</p>		
2	<p>„Kamienica wielkowiejska Jana Petersilge (nr rejestru gminnej ewidencji zabytków A/71).”</p> <p>Uzasadnienie osoby zgłaszającej: <i>„Istnieje pilna potrzeba przyłączenia budynku do miejskiej sieci ciepłowniczej i remont klatki schodowej.”</i></p>	Uwaga wymagająca dalszych analiz
<p>KOMENTARZ: Położona jest na obszarze rewitalizacji obszarowej centrum Łodzi – Projekt 2 (obszar ograniczony ulicami: Narutowicza, Kilińskiego, Tuwima, Piotrkowską), jednakże z uwagi na dobry stan techniczny i estetyczny nie została objęta kompleksowymi działaniami rewitalizacyjnymi.</p> <p>Bieżące utrzymanie obiektów stanowiących zasób komunalny miasta znajduje się w kompetencjach Zarządu Lokali Miejskich, który realizuje je w ramach posiadanych środków finansowych. Prace przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków wymagają uzyskania pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Użytkownicy obiektu winni zgłaszać swoje uwagi odnośnie stanu zachowania, potrzeb remontowych i inwestycyjnych bezpośrednio do administratora i zarządcy obiektu oraz do Wojewódzkich Służb Konserwatorskich, które posiadają kompetencje w tym zakresie.</p> <p>Jednocześnie Biuro Architekta Miasta przekaże do Zarządu Lokali Miejskich formularz z zadaniem odnośnie uwzględnienia przedmiotowej kamienicy w planach remontowych i inwestycyjnych.</p>		
3	<p>„Jeśli budynek jest zdegradowany na tyle, że niezbędne jest jego zburzenie;</p>	Uwaga o charakterze

	<i>to miasto powinno dążyć do jego odbudowy, a jeśli brak jest środków do jego odbudowy to przynajmniej odbudować fasadę. Jeśli miasto nie ma pieniędzy i na to, to sprzedając deweloperowi działkę powinno uzgodnić że ten ma odbudować przynajmniej fasadę przy stawianiu tam swojego budynku.”</i>	opinii, uwzględniona częściowo
KOMENTARZ: W programie uwzględniono opracowywanie nowych i aktualizację obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego poprzez uwzględnianie budynków figurujących w rejestrze zabytków, w GEZ oraz dóbr kultury współczesnej, a także elementów historycznego wyglądu Miasta. Program przewiduje rewitalizację Obszarową Centrum Łodzi obejmującą m.in. remonty konserwatorskie budynków gminnych, infrastruktury, ciągów komunikacyjnych, układów drogowych i przestrzeni publicznych.		
4	<i>„Miasto powinno dążyć do odbudowy przynajmniej części łódzkich zabytków. Jeśli mamy zwiększyć wartość turystyczną, ale też i świadomość mieszkańców na temat miasta, czemu ikoniczne budowle nie zostały odbudowane? Przykładem może być Synagoga Wielka o której odbudowie mieszkańcy mówią od lat, a jej usytuowanie na przeciwnym rogu od stacji mini- metra mogłoby zapewnić odwiedzin od turystów- gdyby np. w środku odbudowanej synagogi (nie innego budynku będącego w tym miejscu, który jak większość nowobudowanych budowli byłyby pewnie modernistycznym prostopadłościanem) stworzyć muzeum Żydów łódzkich. Podobnie z Kolumną Sierocą na skrzyżowaniu ulic Kolumny i Rzgowskiej. Oprócz tego powinno się myśleć o przebudowie niektórych części miasta zniszczonych np. w trakcie PRLu jak część ulicy Zachodniej. Zgodnie z nowoczesnymi normami dąży się do pozbywania się ruchu ulicznego z centrum miast i można to powiązać ze zwężaniem tej przykładowej ulicy Zachodniej i odbudowaniem zburzonych tam za komuny kamienic, a w ich środku utworzeniu mieszkań socjalnych i komunalnych, tak potrzebnych przy kryzysie mieszkaniowym. Może z czasem dałoby się nawet powrócić do przedwojennego wyglądu ulicy Głównej (dzisiejszej Piłsudskiego)? Uważam też, że co najmniej w jednym miejscu można byłoby stworzyć skansen- w okolicach Piłsudskiego 151 mieściło się kiedyś osiedle tzw. domów kunitzerowskich. Odtwarzając dawną zabudowę można by zyskać ważne turystycznie miejsce, kosztem zaledwie jednego dyskontu i biurowca.”</i>	Uwaga o charakterze opinii, nieuwzględniona
KOMENTARZ: Projekt nie przewiduje planów odbudowy nieistniejących budynków. Miasto stanowi żywy organizm podlegający ciągłym zmianom i przekształceniom. Negatywna ocena już zaistniałych i utrwalonych przekształceń nie stanowi wystarczającego uzasadnienia do przywrócenia zabudowy danego obszaru, zwłaszcza, że wymagałoby to znacznej ingerencji w obecny układ przestrzenny. Programy opieki nad zabytkami powinny w swoich założeniach koncentrować się na ochronie i zachowaniu obiektów istniejących. Biorąc pod uwagę ogromną skalę potrzeb w tym zakresie, odbudowa całych pierzei jest poza obecnymi możliwościami finansowymi miasta.		
5	<i>„Do ewidencji zabytków powinny zostać automatycznie wpisane wszystkie budynki sprzed danego roku- np. 1914, czy 1945.”</i>	Uwaga nieuwzględniona
KOMENTARZ: Do GEZ wpisywane są obiekty spełniające ustawową definicję zabytku. Bezasadnym jest wpisywanie do GEZ obiektów biorąc pod uwagę jedynie kryterium wieku. Objęcie danego obiektu wpisem do GEZ każdorazowo poprzedzone jest analizą wartościującą i podlega opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.		
6	<i>Dodanie do Tabeli zadań zadania pn. „Stare Miasto”.</i>	Uwaga częściowo

<p>Uzasadnienie osoby zgłaszającej: <i>„Zadanie miałoby na celu wzmocnienie opieki nad zabytkami Starego Miasta jako obszaru o wyjątkowych, co najmniej w skali miasta, wartościach historycznych. Dzielnica ta stanowi nie tylko miejsce narodzin Łodzi przedprzemysłowej ale także jest świadkiem tragicznych wydarzeń z czasów okupacji. Jej zagospodarowanie jest m.in. efektem zmian związanych z tymi wydarzeniami („Zaginiona dzielnica”) oraz powojennych przekształceń.</i></p> <p><i>- Wydzielenie następujących działań w ramach zadania pn. „Stare Miasto”:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> <i>1) Opracowanie dokumentacji dot. objęcia działaniami rewitalizacyjnymi rejonu dzielnicy Stare Miasto;</i> <i>2) Poprawa estetyki przestrzeni publicznych ujętej w Gminnej Ewidencji Zabytków Dzielnicy Stare Miasto: ul. Kościelna, pl. Kościelny, ul. Drewnowska (odc. Zgierska – Zachodnia), ul. Bojowników Getta Warszawskiego (odc. Stary Rynek – Majzela), ul. Majzela, ul. Lutomińska (odc. Zgierska – Zachodnia);</i> <i>3) Uzupełnienie szpaleru drzew w osi widokowej na Kościół pw. Wniebowzięcia NMP w Łodzi ul. Lutomińskiej;</i> <i>4) Uzupełnienie szpaleru drzew na ul. Drewnowskiej (odc. Zgierska – Zachodnia);</i> <i>5) Rozszerzenie przestrzennego upamiętnienia „Zaginionej Dzielnicy” poprzez realizację instalacji nawiązującej do nieistniejącego budynku Synagogi Alte Szil w rejonie skrzyżowania ul. Wolborskiej i Majzela.”</i> 	<p>uwzględniona</p>
<p>KOMENTARZ: Program przewiduje rewitalizację Obszarową Centrum Łodzi obejmującą m.in. remonty konserwatorskie budynków gminnych, infrastruktury, ciągów komunikacyjnych, układów drogowych i przestrzeni publicznych obejmującą swym zakresem Stary Rynek. W 2016 r. została przyjęta pierwsza uchwała dot. wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w oparciu o dokumenty strategiczne dot. rozwoju gminy, w której wskazano obszary priorytetowe. Zadania w ich obrębie realizowane są w pierwszej kolejności. Podczas przebiegającej rewitalizacji Parku Staromiejskiego ważnym założeniem jest ukazanie przedwojennego układu „Zaginionej Dzielnicy” – na podstawie dostępnych map, materiałów historycznych oraz zdjęć przy pomocy wykorzystania roślinności i małej architektury. Ponadto Biuro Architekta Miasta przekazało do Zarządu Inwestycji Miejskich formularz z zadaniem odnośnie uwzględnienia przedmiotowego zadania w planach inwestycyjnych.</p>	

Tabela 3:

III. ZESTAWIENIE UWAG, PROPOZYCJI I OPINII ZGŁOSZONYCH DO PROTOKOŁU W TRAKCIE SPOTKANIA KONSULTACYJNEGO		
Ip	TREŚĆ	Stanowisko
1	<p>„Przed wpisaniem nowego celu do dokumentu dot. wpisania Pomnika Historii „Łódź - wielokulturowy krajobraz miasta przemysłowego" na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO, rozpoczęto procedurę wpisania na wspomnianą listę obszaru Księżego Młyna – należy utrzymać te starania.”</p>	<p>Uwaga o charakterze opinii</p>
2	<p>„Na listę Światowego Dziedzictwa powinien zostać wpisany cały obszar</p>	<p>Uwaga o charakterze</p>

	Pomnika Historii – należy dołożyć starań, by znalazły się na niej wszystkie obiekty, nie jedynie wybrane czy część obszaru.”	opinii
<p>KOMENTARZ: Uwagi zgodne z założeniami GPONZ na lata 2023-2026. Operacyjny cel IV Programu zakłada wpis obszaru Pomnika Historii „Łódź - wielokulturowy krajobraz miasta przemysłowego” na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W intencji Gminy Łódź jest ubieganie się o wpis na listę UNESCO całego obszaru Pomnika Historii a nie pojedynczych obiektów.</p>		
3	„EC-1 robi pozytywne wrażenie, jest dobry przykładem rewitalizacji tkanki zabytkowej.”	Uwaga o charakterze opinii
<p>KOMENTARZ: Uwaga stanowi pozytywną opinię działań rewitalizacyjnych, których kontynuację uwzględniono w Programie na lata 2023-2026.</p>		
4	„Przestrzenie zabytkowe są zaśmiecanie – w przestrzeniach znajdują się nielegalne lub nieestetyczne reklamy, które wpływają negatywnie na wizerunek – należy zwiększyć kompetencje Straży Miejskiej poprzez umożliwienie wystawiania mandatów za tego typu działalność.”	Uwaga uwzględniona
<p>KOMENTARZ: Uwaga zgodna z założeniami GPONZ na lata 2023-2026. W programie uwzględniono działania obejmujące wizualną i zewnętrzną kontrolę obiektów zabytkowych polegającą na doraźnych kontrolach w ramach służby patrolowej i obchodowej mające na celu m.in. minimalizację degradacji oraz aktów dewastacji obiektów zabytkowych. Zwiększenie kompetencji Straży Miejskiej będzie możliwe poprzez realizację zadania pt. „Utworzenie Parku Kulturowego w obszarze historycznego miasta Łodzi”.</p>		
5	„Poprawa jakości dróg i ulic wokół Księżego Młyna – obecnie drogi nie spełniają standardów, wręcz są w stanie tragicznym, w szczególności: ul. Tymienieckiego, odcinek od ul. Przędzalnianej do Kilińskiego oraz ulica Fabryczna.”	Uwaga nieuwzględniona
<p>KOMENTARZ: - remonty dróg obejmujące nawierzchnie jezdni i chodników nie są stricte działaniami z zakresu ochrony zabytków. Jednocześnie Biuro Architekta Miasta przekazało do Zarządu Dróg i Transportu formularz z zadaniem odnośnie poprawy jakości dróg i ulic wokół Księżego Młyna. W odpowiedzi Zarząd Dróg i Transportu poinformował, iż Wydział Utrzymania nie planuje prac w tym rejonie, poza bieżącym utrzymaniem.</p>		
6	„Historyczna tkanka może zostać zdegradowana poprzez nowopowstające budynki, w tym zabudowę wielorodzinną – należy dołożyć starań, by nowe budynki nie stanęły na drodze do realizacji celu związanego z listą światowego dziedzictwa UNESCO, na przykład, poprzez zapisy Miejsowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego obszaru.”	Uwaga uwzględniona
<p>KOMENTARZ: Uwaga zgodna z założeniami GPONZ na lata 2023-2026. Opracowywane nowe i aktualizowane obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego uwzględniają ochronę Pomnika Historii, budynków figurujących w rejestrze zabytków, w GEZ a także elementów historycznego wyglądu Miasta.</p>		
7	„Propozycja zwiększenia dofinansowania do działań remontowych w przypadku zabytków powyżej 50 % – w przypadku Wrocławia, wysokość	Uwaga nieuwzględniona

	dofinansowania może wynosić nawet 99% całkowitego kosztu.”	
<p>KOMENTARZ: Regulamin udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze miasta Łodzi (przyjęty Uchwałą Nr LIV/1304/17 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 5 lipca 2017 r.) oraz Szczegółowe zasady udzielania dotacji dla nieruchomości położonych na obszarze Specjalnej Strefy Rewitalizacji (przyjęte Uchwałą Nr XI/399/19 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 26 czerwca 2019 r.) opracowane zostały na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, w których określone zostały wysokości dotacji (odpowiednio: art. 78, art. 35), a także w oparciu o środki w budżecie miasta.</p>		
8	„Dofinansowanie działań remontowych lub dotacje na remonty powinny być także dostępne dla zabytków ruchomych.”	Uwaga uwzględniona częściowo
<p>KOMENTARZ: Program przewiduje realizację zadania polegającą na udzielaniu dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków. Regulamin ww. naboru nie wyklucza zabytków ruchomych. Obecnie nie planuje się wprowadzenia dodatkowego programu dofinansowań, który byłby dedykowany tylko zabytkom ruchomym.</p>		
9	„Za mało uwagi zwraca się w Łodzi na zabytki techniki, zarówno te samodzielne, jak i funkcjonujące w ramach innych zabytków (wyposażenie budynków) – należy zwrócić szczególną uwagę na tę kwestię, w tym, oznaczyć zabytki techniki osobno, jakoś je wyeksponować, jeżeli znajdują się w remontowanych czy rewitalizowanych budynkach.”	Uwaga o charakterze opinii / uwzględniona częściowo
<p>KOMENTARZ: Uwaga zgodna z założeniami GPONZ na lata 2023-2026. Program przewiduje realizację zadania obejmującego promocję łódzkiego dziedzictwa kulturowego polegającego na zwiększeniu świadomości mieszkańców dot. lokalnego dziedzictwa kulturowego, promocji łódzkiego dziedzictwa kulturowego, aktywizacji właścicieli, dysponentów i użytkowników obiektów zabytkowych, promowaniu dobrych wzorców i standardów zarządzania zabytkami. Ponadto miasto Łódź wydało „Przewodnik po szlaku zabytków techniki w Łodzi” oraz mapę tras spacerowych ”Szlak zabytków techniki Łodzi”. Program zakłada również prowadzenie magazynu detalu oraz Lapidarium Detalu, które realizuje zadania o charakterze promocyjnym i edukacyjnym.</p>		
10	„Edukacja związana z historią, dziedzictwem i zabytkami Łodzi – działania edukacyjne powinny być prowadzone szerzej i na większą skalę, ochrona zabytków to nie tylko działania związane z tkanka twardą, ale również nieustanne zwiększanie świadomości ludzi.”	Uwaga o charakterze opinii
<p>KOMENTARZ: Uwaga zgodna z założeniami GPONZ na lata 2023-2026. Uwaga w całości wpisuje się w założenie opisane w Celu Operacyjnym II: <i>Edukacja i promocja dziedzictwa kulturowego służąca zwiększeniu świadomości jego znaczenia oraz budowaniu tożsamości lokalnej.</i></p>		
11	„Należy przygotować mechanizm ratowania zabytków techniki w sytuacjach, gdy Wojewódzki Konserwator Zabytków nie spełnia oczekiwań.”	Uwaga o charakterze opinii / uwzględniona częściowo
12	„Zabytki techniki, które znikają z przestrzeni strefy wielkomiejskiej można wykorzystać inaczej, chociażby latarnie i ich cokoły, które zostały usunięte.”	Uwaga o charakterze opinii / uwzględniona częściowo
13	„Ochrona zabytków techniki powinna być wpisana w ramy działań prowadzonych w ramach rewitalizacji – w tej chwili zdarza się, że nie mają one wartości dla inwestorów i są wywożone na złom.”	Uwaga o charakterze opinii / uwzględniona częściowo

<p>KOMENTARZ: Zmiana podejścia mieszkańców, właścicieli i inwestorów do zabytków techniki możliwa jest poprzez działania zmierzające do zwiększania świadomości o posiadanym dziedzictwie realizowane poprzez zadania edukacyjne, które zostały uwzględnione w programie.</p> <p>Prace realizowane w ramach miejskich programów rewitalizacyjnych prowadzone są pod nadzorem konserwatorskim. W przypadku braku możliwości zachowania elementów zabytkowych w danym obiekcie, zostaje on zabezpieczony i przekazany do Magazynu Detalu.</p> <p>Zgodnie z art. 10 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami rejestr zabytków ruchomych prowadzi Wojewódzki Konserwator Zabytków.</p>		
14	<p>„Zmiana funkcji obiektów zabytkowych jest dobrym rozwiązaniem jeżeli w efekcie udaje się uratować dany obiekt. To jednak zmienia jego charakter – tam gdzie to możliwe, należy zachowywać budynki zabytkowe w oryginalnej postaci, by utrzymać „genius loci” przestrzeni i jej historycznego znaczenia.”</p>	Uwaga o charakterze opinii
<p>KOMENTARZ: Nadrzędnym celem ochrony obiektów zabytkowych jest zapewnienie im trwania poprzez dążenie do zachowania dobrego stanu technicznego i powstrzymania procesów degradacji. Jednocześnie funkcja danego obiektu powinna wpisywać się w współczesne potrzeby społeczne i gospodarcze. Większość obiektów zabytkowych (kamienic mieszkalnych) zachowuje swoją pierwotną funkcję.</p>		
15	<p>„W projekcie dokumentu nie ma zadania dotyczącego Zajezdni Muzealnej Brus – należy przywrócić to zadanie.”</p>	Uwaga wymagająca dalszych analiz
<p>KOMENTARZ: W latach 2019-2021 przewidziana była realizacja zadania: Zajezdnia Muzealna Brus – muzeum historii komunikacji miejskiej w Łodzi.</p> <p>Biuro Architekta Miasta przekazało do Zarządu Lokali Miejskich formularz z zadaniem odnośnie uwzględnienia przedmiotowej nieruchomości w planach inwestycyjnych.</p>		
16	<p>„W ramach działań na rzecz opieki nad zabytkami oraz związanymi z edukacją i upowszechnianiem wiedzy, należy zwiększyć zakres współpracy z uczelniami wyższymi miasta, skierować więcej działań do studentek i studentów w mieście.”</p>	Uwaga uwzględniona
17	<p>„W ramach celu II, należy zwiększyć zakres działań na rzecz widzialności zabytków w przestrzeni miasta, efektywniej promować wiedzę o zabytkach Łodzi.”</p>	Uwaga uwzględniona
<p>KOMENTARZ: Uwagi zgodne z założeniami GPONZ na lata 2023-2026. Program przewiduje realizację zadania obejmującego promocję łódzkiego dziedzictwa kulturowego polegającego na zwiększeniu świadomości mieszkańców dot. lokalnego dziedzictwa kulturowego, promocji łódzkiego dziedzictwa kulturowego, aktywizacji właścicieli, dysponentów i użytkowników obiektów zabytkowych, promowaniu dobrych wzorców i standardów zarządzania zabytkami. Program przewiduje zadania obejmujące promocje łódzkiego dziedzictwa kulturowego zakładające wydawnictwa oraz konkursy o tematyce dotyczącej historii Łodzi, organizację wystaw tematycznych dotyczących dziedzictwa kulturowego Miasta Łodzi, zajęcia tematyczne, animacje, gry miejskie, wykłady o tematyce dotyczącej zabytków Łodzi oraz twórców związanych z miastem. Program zakłada działania edukacyjne i promocyjne Pomnika Historii „Łódź - wielokulturowy krajobraz miasta przemysłowego”. Ponadto zadania rewitalizacyjne przewidują przygotowanie społeczności lokalnej na pojawienie się nowych funkcji, zmiana postaw i myślenia społeczności.</p>		
18	<p>„Promocja i działania upowszechniające dotyczące zabytków powinny mieć charakter systemowy – należy stworzyć portal wiedzy dotyczący łódzkich</p>	Uwaga uwzględniona częściowo

	zabytków, poprawić obieg informacji w tej materii, zarówno pomiędzy osobami interesującymi się łódzkimi zabytkami, jak i tymi, którzy realizują różnego rodzaju działania na rzecz upowszechniania wiedzy.”	
19	„W imieniu miejskich przewodników bardzo chciałbym prosić o poprawę w informowaniu o wystawach, gdyż już kilkakrotnie zdarzyło się, iż oprowadzając osoby dopiero na miejscu dowiedzieliśmy się o jej istnieniu.”	Uwaga uwzględniona częściowo
20	„Łódź potrzebuje strategii komunikacyjnej, związanej z historią miasta – informacje na temat zabytków powinny być pełniejsze, lepiej widoczne i kierowane zarówno na zewnątrz (do osób nie mieszkających w Łodzi), jak i do wewnątrz (mieszkańców i mieszkańek miasta).”	Uwaga uwzględniona częściowo
<p>KOMENTARZ: Program przewiduje realizację zadania obejmującego promocję łódzkiego dziedzictwa kulturowego, zakładające wydawnictwa oraz konkursy o tematyce dotyczącej historii Łodzi, organizację wystaw tematycznych dotyczących dziedzictwa kulturowego Miasta Łodzi, zajęcia tematyczne, animacje, gry miejskie, wykłady o tematyce dotyczącej zabytków Łodzi oraz twórców związanych z miastem. Jednym z elementów jego realizacji jest zamieszczanie informacji o organizowanych wydarzeniach na stronie Urzędu Miasta Łodzi. Urząd Miasta Łodzi na swojej stronie internetowej posiada zakładkę dotyczącą zabytków.</p>		
21	„Publikacje dot. zabytków miasta oraz jego historii powinny być w pełni dostępne online, upowszechniane wśród uczniów, studentów i studentek. Ich kopie powinny być dostarczane do wszystkich bibliotek w mieście.”	Uwaga uwzględniona
<p>KOMENTARZ: Urząd Miasta Łodzi na swojej stronie internetowej zamieszcza wersje elektroniczne wydawanych publikacji. Egzemplarz obowiązkowy otrzymują: zgodnie z obowiązującymi przepisami biblioteka uniwersytecka. Publikacje są dostępne i przekazywane nieodpłatnie w siedzibie Biura Architekta Miasta i w Lapidarium Detalu. Biuro Architekta Miasta prowadzi stałe działania zmierzające do zwiększenia dystrybucji.</p>		
22	„Wszystko, co zostało przedstawione w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dotyczy strefy wielkomiejskiej, brakuje w nim obiektów spoza tego obszaru. Przykładowo, na Złotnie zabytkowe kamienice nie były może piękne czy szczegółowe, więc zostały wyprzedane i wyburzone, a przecież stanowiły historię osiedla.”	Uwaga o charakterze opinii
<p>KOMENTARZ: GPONZ na lata 2023-2026 dotyczy i obejmuje swym zakresem zabytki na terenie gminy. Realizacja celów operacyjnych odnosi się do całości zabytkowego zasobu miasta. Część zadań dotyczy obiektów z całego obszaru miejskiego. Natomiast program posiada cel strategiczny - dalsza odnowa obszaru Strefy Wielkomiejskiej. Dlatego też działania koncentrują się na tym właśnie obszarze.</p>		
23	„Budynki, zwłaszcza te, które mogą zniknąć z przestrzeni miasta powinny zostać opisane i w pełni zeskanowane – w ten sposób można uratować znikający krajobraz miejski, odtworzyć go, gdy będzie taka potrzeba, porównać go ze współczesnością i określić zmiany.”	Uwaga uwzględniona częściowo
<p>KOMENTARZ: Program uwzględnia zadania polegające na monitorowaniu stanu zachowania obiektów w gminnej ewidencji i rejestrze zabytków, inwentaryzację fotograficzną, kwerendy archiwalne i ikonograficzne, systematyczne opracowywanie kart ewidencyjnych zabytków architektury i budownictwa. Realizacja tych zadań pozwala na odtworzenie pierwotnego wystroju obiektu w przypadku jego zniszczenia oraz odbudowę. Skanowanie obiektów jest nadal drogą technologią i przekracza możliwości finansowe miasta.</p>		

5. Podsumowanie

Większość zgłoszonych uwag miało charakter ogólny oraz wpisywało się w założenia konsultowanego projektu Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2023-2026. Tym samym uwzględnienie poszczególnych uwag nie wymaga wprowadzania dodatkowych zapisów w konsultowanym Programie.

W trakcie spotkania konsultacyjnego prezentacja założeń Programu w ich obecnym kształcie została przyjęta przez uczestników spotkania pozytywnie. Szczególną aprobatę zyskał nowy Cel Operacyjny IV - Wpis obszaru Pomnika Historii „Łódź – wielokulturowy krajobraz miasta przemysłowego” na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO – inicjowanie działań wspierających promocję i współpracę kulturalną, naukową i oświatową.

Uwagi o charakterze opinii, odnoszące się do założeń określonych w Celu Operacyjnym II – Edukacja i promocja dziedzictwa kulturowego służąca zwiększeniu świadomości jego znaczenia oraz budowaniu tożsamości lokalnej są zgodne z intencjami twórców projektu Programu.

Realizacja tych zadań jest niezwykle ważna. Należy pamiętać, że utrzymanie zasobu zabytkowego we właściwym stanie technicznym jest nie tylko zależne od przepisów obowiązującego prawa ale również od odpowiedniego podejścia użytkowników, właścicieli, dysponentów, inwestorów, projektantów, które z kolei jest zależne od posiadanej wiedzy, poczucia lokalnej tożsamości, szacunku dla wartości zabytkowych oraz wykształconym postawom estetycznym.

W jednym ze złożonych formularzy projekt Programu został oceniony negatywnie. W uzasadnieniu podano brak zadania dotyczącego Kamienicy Jana Petersilge. Jednocześnie w żaden sposób nie odniesiono się do pozostałych założeń. W ocenie autorów projektu Programu powyższe uzasadnienie nie jest wystarczające do negatywnej oceny projektu Programu jako całości.

Pozostali uczestnicy zgłaszający uwagi na formularzach konsultacyjnych i do protokołu ocenili projekt Programu zdecydowanie pozytywnie i wnosząc jednocześnie konstruktywne uwagi i opinie do poszczególnych zadań.